

דברי אלוקים חיים

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

פקודי – החודש תשפ"ה

לשונך מרע וגו' סור מרע ועשה טוב וגו' עיני ה' אל צדיקים וגו', ולמדנו בזה דוד המלך ע"ה יסוד גדול בעבודת השי"ת, שתחילה צריך האדם לסור מרע, היינו להתרחק מכל חשש איסור ולשמור עצמו מכל דברים רעים המרחיקים את האדם מבוראו, וכן לשמור פיו ולשוננו שלא יפגום אותם בדברים בטלים וכ"ש בדברים האסורים, ולאחר מכן עליו לקדש גופו ואבריו בעשיית מצוות ומעשים טובים, ובזה בא האדם לתכלית הרצויה שהיא "עיני ה' אל צדיקים", שזוכה שנעשה גופו כלי קודש, שיהא מוכן ומזומן שתוכל השכינה לשרות בתוכו, מה שאין כן באם האדם אינו מתקן גופו, וגופו ואבריו נשארים פגומים כבתחילה, בודאי אין שייך שאור הקב"ה יאיר בקרבו, שאין השכינה שורה אלא במקום טהור ונקי.

וזו היתה סברתו של בצלאל במה שמען למשה, דשפיר הקשה למשה כלים שאעשה היכן אכניסם, היכן אכניס את הארון השולחן והמנורה שהם בחינת אור ה' ושכינתו ית', בחינת אורות הקדושים העליונים, הלא באם לא יכין האדם תחילה את גופו ויבנה את המשכן בתוכו שיוכל לקבל האור, הא בודאי לא יוכל אור ה' ושכינתו להיכנס ולהאיר בתוכו, אלא תחילה צריך האדם לבנות ולתקן המשכן בתוכו, להכין את עצמו בסור מרע, להתרחק מכל חשש חטא ועון, ולקדש עצמו בעשה טוב, לרדוף נפשו אחר המצוות ומעשים טובים, ורק לאחר מכן יהיה אפשר להכניס בו כלים, כי גופו ואבריו יהיו מוכנים ומתוקנים לקבל האור.

א

עיקר עבודת האדם לתקן עצמו שיוכל להיות משכן להשראת השכינה וזה ע"י סור מרע ועשה טוב שע"י שמקדש עצמו ומתרחק מעבירה יכולה השכינה לשרות עליו אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד על פי משה וגו' ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צווה ה' את משה (לה, כא-כב). וברש"י, 'משה צווה לבצלאל לעשות תחילה כלים ואח"כ משכן. אמר לו בצלאל, מנהג עולם לעשות תחילה בית ואח"כ משים כלים בתוכו. אמר לו, כך שמעתי מפי הקב"ה. אמר לו משה, בצל א-ל היית, כי בוודאי כך צווה לי הקב"ה, וכן עשה, המשכן תחילה ואח"כ עשה כלים'.

בספח"ק "בת עין" (ד"ה ובצלאל) מקשה, דלכאורה צריך ביאור הדין ודברים שהיו בין משה רבינו ע"ה ובין בצלאל, מדוע בתחילה עלה בדעת משה לעשות הכלים תחילה ורק לאחר מכן לבנות המשכן, ואילו אחר כך נשתנית דעתו של משה והסכימה לדעתו של בצלאל לעשות המשכן תחילה ואחר כך הכלים. וצריך ביאור מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר.

ומבאר הענין בדרך עבודה, דהנה עיקר עבודת האדם היא להיות מרכבה לשכינתו ית'¹, שצריך האדם לזכך גופו ואבריו ולטהרם שיוכו שתוכל השכינה הקדושה לשרות עליהם. וכן מצינו ב"תהילים" (לד, יד-טז) "נצור

¹ עי' דגל מחנה אפרים פר' נשא ד"ה ויהי ביום וז"ל, 'ידוע שעבודת האדם העיקר הוא שיעשה עצמו מרכבה וכסא להשראת השכינה עליו, כמו שכתוב (שמות כה ח) 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', בתוכו לא נאמר אלא בתוכם וכו', היינו לעשות עצמו כסא ומרכבה לשכינה ברוך הוא'.

האדם העניו אינו זקוק להכנות בשביל השראת השכינה מפני שענוותנותו היא עצמה כלי קבול טוב להשראת

השכינה

אולם עדיין טעון ביאור, דהנה בזה"ק איתא (ח"א סו.), לבאר הטעם שפעמים נאמר במזמורי התהילים "לדוד מזמור" ופעמים נאמר "מזמור לדוד", ומבאר שם דהחילוק ביניהם, דכשנאמר "מזמור לדוד" כוונת הכתוב לומר שתחילה התחיל דוד לומר ולאחר מכן מכה שירתו נחה עליו רוח ה', ואילו כשנאמר "לדוד מזמור" כוונת הכתוב לומר שרוח הקודש נחה על דוד טרם החל לומר ומכוחה פתח בשירה. הרי חזינן שיכול האדם לזכות להשראת השכינה אף טרם שהכין עצמו להיות כלי קבול לקבל את אור השכינה הק', ואם כן קשה מה היתה תמיהתו של בצלאל, הא חזינן דיכולה השכינה לשרות על האדם אף בלא הכנה.

ומתריץ ה"בת עין", כי מה שאמרנו שבכדי לקבל את אור ה', מוכרח האדם להכין גופו תחילה, בודאי דנכון הוא, אולם אינו נכון אלא בכל אדם, אבל האדם העניו, שהכין והשיג בדעתו כבר כי כל מה שזכה לו בדעה וחכמה או בשאר טובות וגדולות שזכה להם, אינו בכוחו כלל כי אם ע"י מה שהקב"ה היטיב עמו, וכמו שאמר יעקב אבינו ע"ה "קמונתי מכל החסדים" (בראשית לב, יא), שהכיר בענוותנותו כי כל חסדיו של הקב"ה הם רק חסד ה' שגמל איתו, שהיה כל כך שפל בעיניו עד שהרגיש בעצמו שאינו כדאי כלל מצד עצמו לכל חסדי המקום עליו, ואינם אלא מצד חסד השי"ת על בריותיו. והאדם הזה שיש בו בחינה זו של ענוה שאינו נחשב בעיניו לכלום, הרי זה עצמו כלי קבול הטוב ביותר להשראת השכינה, ומוכן ועומד הוא בכל שעה שתוכל השכינה הקדושה לשרות עליו, ואינו זקוק לזכך עוד את

אבריו בסור מרע ועשה טוב בשביל להכין כלי לקבלת אור השכינה הק'. ודוד המלך שהיה ג"כ עניו מאד, כמו שמצינו שאמר (תהילים כב ז) "ואנוכי תולעת ולא איש", ע"כ היה יכול לזכות להשראת השכינה אף בלא הכנה בשירה וזמרה, מהמת שזה עצמו מה שהיה עניו, זה לבד היה הכלי קבול הטוב ביותר להשראת השכינה.

ובזה מבאר סברת משה רבינו ע"ה ומה שמען כנגדו בצלאל, שהלא משה ג"כ היה עניו מאד כמו שכתוב (במדבר יב, ג) "והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה", על כן סבר בדעתו שאפשר שפיר לעשות הכלים תחילה, היינו לקבל את האור של השכינה הקדושה, ולאחר מכן לעשות משכן, מקום להשראת השכינה, שהרי כבר יש את ההכנה להשראת השכינה, הלוא היא הענווה הגדולה שהיתה אצל משה שהיא כלי קבול ראוי ביותר לאור ה'. וענין זה רמז הכתוב בפסוק "אלה פקודי המשכן משכן העדות", שראשי התיבות עולים למנין ענוה. וזהו שאמר הכתוב "אשר פוקד על פי משה", שדווקא לפי דרגתו של משה אפשר תחילה לעשות כלים ואחר כך לעשות משכן. אלא שמען בצלאל לפני משה שהרי אין מידה זו שווה בכל אדם, כי אמנם משה זכה לענווה והוא עומד במדריגה זו של קבלת האור טרם ההכנה, אולם לא כל ישראל זכו למדריגה רמה כל כך של הענווה שהיתה למשה, ואם כן בודאי שעליהם תחילה להכין גופם ואבריהם להיות כלי ראוי לזכות שתשרה השכינה עליהם, ורק לאחר מכן יוכל להכניס בהם הכלים שהם האורות הקדושים, אור ה' ושכינתיה. והסכים משה לדעתו של בצלאל, כי אכן לכל ישראל שלא זכו לענוותנותו של משה אין דרך אחרת כי אם לעשות משכן תחילה ואחר כך להכניס הכלים לשם, לתקן

נפשותינו ונשמתינו שע"י זה יוכל כבוד ה' ית' לשכון בתוכינו.

ג

בזמן הזה שורה השכינה אצל מי שעוסק בתורה ומ"מ אינה שורה אלא אצל מי שאינו מתגאה בתורתו וכל אדם יקח ק"ו בעצמו ממשח רבינו ע"ה היאך היתה ענוותנותו אל אף כל מדרגותיו שזכה להם

בספה"ק "נועים מגדים" (פר' פקודי אות ב) מבאר הכתוב כאן, שהפסוק בא להורות לנו האיך יכול לזכות האדם לבוא לידי ענווה. דהנה איתא (ברכות ה.) 'מיום שהרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ארבע אמות של הלכה בלבד, שהשראת השכינה שהיתה אצל הבית עברה לאחר החורבן לשכון אצל עמלי תורה. אולם תנאי יש כאן, שבכדי שהאדם הלך בעומקה של הלכה יזכה להשראת השכינה, עליו ללמוד מתוך ענווה ושפלות רוח, שאז יכולה השכינה לשכון אצלו כדכתיב (ישעי' נז, מז) "מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח", שאין השכינה שורה אלא בענווים והשפלים בעצמם, מה שאין כן באם לומד מתוך גאווה וגסות הרוח, בחושבו מה גדול יקר מעלתו, אשר הוא יודע ללמוד ואשר הוא מתמיד וכדו', אזי אין השכינה יכולה לשרות עליו, כמאמר חז"ל (סוטה ה.), 'כל אדם שיש בו גסות הרוח, אמר הקב"ה, אין אני והוא יכולין לדור בעולם'.

ובזה מבאר הא דאיתא (ברכות סג:), 'הרב אל הבדים ונאלו (ירמ' נ, לו), הרב על שונאיהם של תלמידי חכמים שיושבים בד בבד ועוסקים בתורה, והנה בפשיטות כוונת הגמ' לומר, דאלו התלמידי חכמים היושבים לבדם ועוסקים בתורה בלא חברותא, עליהם כתיב "הרב אל הבדים ונאלו". ולכאורה קשה, דאיתא (אבות פ"ג מ"ו) שהשכינה שורה אפילו על אחד שיושב

ועוסק בתורה, וכן איתא (שם מ"ב), שאפי' אחד שיושב ועוסק בתורה הקב"ה קובע לו שכר, וא"כ מדוע נגזר עליו עונשים כל כך קשים של מיתת הרב וכל שאר הדברים שנאמרו שם בגמ' 'ולא עוד אלא שחוטאין וכו'". אלא מפרש 'בד בבד' באופן אחר, דכוונת הגמ' לומר, דאלו שיושבים ועוסקים בתורה בד בבד, היינו שיושבים ועוסקים בתורה לבדם, בלי השראת השכינה הנמצאת יחד עימם, שבשעה שלומדים מגינים דעתם ובאים לידי גאווה, ואז אין השכינה יכולה לשכון בתוכם, מחמת עוונם הגדול, שיושבים ועוסקים בתורה מתוך גאוותם, וגורמים שלא תוכל השכינה לשרות עליהם בשעת לימודם.

ברם קשה מאוד לאדם ללמוד תורה ולהישאר עניו, כי תיכף כשאדם זוכה לחדש דבר חידוש בתורה, מגינים דעתו שיש כח בשכלו לחדש חידושים, על כן הקב"ה ש"חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נידח" (שמו"ב יד, יד) נתן תקנה גם לאדם זה שאינו יכול בכוחות עצמו לבוא לענווה, שלא יבוא לידי גסות הרוח בלימודו, שיזכור את משה רבינו ע"ה ובוה ישאר עניו ושפל בעיניו, שמכיוון שיתבונן במשה, שזכה לכל התורה כולה, וכדאיתא (יר' פאה פ"ב ה"ד), 'כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, נאמר למשה בסני', ואף על פי כן לא נתגאה, כמו שהעיד עליו הכתוב "והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה", ואם כן בוודאי שאין לשום אדם שפל במה להתגאות יותר ממשה רבינו, ומיד נעשה עניו ושפל, ובוה זוכה שהשכינה תשרה עליו מחמת ענוותנותו.

וז"הו "אלה פקודי המשכן", "פקודי" הוא מלשון חסרון, כמו שנאמר (שם לא, מט) "ולא נפקד ממנו איש", וכוונת הכתוב לומר שבזמן שנחסר מאיתנו המשכן,

לישועתו שירחם עלינו בבחי' אב, להאיר לנו את י"ב החדשים, וזהו אביב נוטריקון אב י"ב, שחודש ניסן הוא אב לי"ב החדשים שבשנה, שממנו נמשך השפע לכל חדשי השנה. ובספה"ק "ישמח ישראל" (פר' החודש אות ג) מבאר, שכל חודש ניסן הוא הכנה ומהרה לחג הפסח. וזהו שאומרים ב'יוצרות' (מוסף לפר' החודש) 'הנם ימים המבורכים'. שכל הימים של חודש ניסן יש בהם ברכה, שכולם הכנה הם לשפע היורד בפסח.

יעזור הקב"ה, שנזכה להכין עצמנו כראוי לקראת חג הפסח הבעל"ט, כאמור, שתחילה עלינו להכין עצמנו להיות ראויים להשראת השכינה בתוכנו, ונזכה ל'החודש אשר ישועות בו מקיפות' (יוצרות מוסף לפר' החודש), כפירוש הרה"ק ה"אוהב ישראל" מאפטא זיע"א (ילקוט אוהב ישראל - החודש), אשר פירש 'מקיפות' מלשון 'החנווני מקיף' (אבות פ"ג מט"ז), שבחודש ניסן הקב"ה משפיע השפעות טובות גם אם אין ישראל ראויים הם ושלום לקבל הטוב, מפני שהקב"ה נותן לנו אותם בהקפה, כמו שהיה ביציאת מצרים, שלא היו ישראל ראויים מצד מעשיהם לגאולה, וכבימים ההם בזמן הזה, מתעוררת מידה זו בחודש ניסן, כדי שע"י השפע אשר מוריד לנו הקב"ה נוכל לקיים מצוותיו ולקיים את מצוות הפסח כהלכתם. ונזכה להקריב קרבן הפסח בשנה זו בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

שגלינו מארצנו, ואין השכינה שורה בתוכינו ע"י ביהמ"ק, מכל מקום זכינו ל"משכן העדות", שעדיין השכינה שורה עלינו על ידי התורה שנקראת עדות, שהשכינה נמצאת בד' אמות של הלכה. והגם שאינה שורה אלא במי שלומד מתוך ענווה ושפלות בלי שתזוה דעתו עליו, מ"מ נתנה התורה עצה ותקנה אף למי שאין בו ענווה ושפלות מצד עצמו, שאף הוא יכול לזכות שהשכינה תשרה עליו ולא תסתלק ממנו מפני גסות הרוח שבו, ותקנה זו היא "אשר פוקד על פי משה", לחסר ולהקטין עצמו על ידי משה, שיתבונן כמה קטנה ושפלה מדריגתו ממדריגת משה רבינו ע"ה, ואם משה עצמו לא נתגאה הגם שזכה לתורה הרבה, בכל אופן לא גבה לבו ולא רם לבבו, כל שכן שאין לאדם בעולם במה להתגאות כלל אף אם זוכה לחדש חידושי תורה.

ד

בחודש ניסן הוא ירידת השפע לכל החדשים וכולם הם ימים המבורכים מפני שהם הכנה לחג הפסח

עומדים אנו ב'שבת החודש', ומבאר בספה"ק "בת עין" (דרוש לפרשת החודש - פר' שמיני), שבכל ראש חודש יורד האור של כל החודש כולו, ובראש חודש ניסן שהוא ראש לכל החדשים, שהוא מקבל השפע של כל החדשים, והוא מחלק אותו לכל חדשי השנה. ולזה נקרא חודש ניסן בשם חודש האביב, כי בחודש זה ריחם ה' עלינו כרחם אב על בנים, ובכל דור ודור אנו מצפים